

Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

**Нормативно-правові основи конкурентних відносин на регіональних
ринках нерухомості**

Павлов Костянтин Володимирович
докторант кафедри міжнародних економічних відносин
та управління проектами Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

На сьогодні конкурентні відносини в нашій державі є регульованими. Процес їх регулювання полягає в розробці своєрідного балансу між силами що конкурують та тими, що їх регулюють. Державне регулювання конкуренції забезпечується шляхом здійснення законодавчого та нормативного контролю щодо дотримання визначених правил функціонування та організації взаємовідносин між учасниками ринку. А також шляхом здійснення вибіркового моніторингу органами місцевої виконавчої влади.

В Україні на законодавчому рівні визначено обмеження щодо недопущення монополізму та шляхи дотримання правил добросовісної конкуренції між учасниками ринкових взаємовідносин [3]. Зазначимо, що на сьогодні не лише в нашій державі, а і у світовій практиці мають місце факти недотримання, часткового або повного ігнорування законодавства антимонопольного спрямування. Спричинене це відсутністю чітких формулювань в змісті існуючих нормативних та правових документів та «формальною» діяльністю органів що забезпечують регулювання конкуренції на ринках.

У світі, в державах з сформованою ринковою економікою та у тих що знаходяться на шляху її формування відмічається тенденція до збільшення рівня державної підтримки щодо регулювання конкурентних сил шляхом зміни пріоритетів та економічних функцій держави. На сам перед, завданням є організація та створення сприятливого клімату для залучення інвестицій та стимулювання процесу капіталоутворення в приватному секторі, що можливо досягнути шляхом: реалізації кредитно-грошової та бюджетно-податкової політики; створення приватному сектору окремо визначених умов з метою сприяння розвитку ринкової діяльності; заохочення усіх сторін конкурентної боротьби; здійснення

дерегуляційних заходів в окремих економічних галузях; проведення реформи управління компаній, що знаходяться в державній власності; створення нових законів що регулювали б антимонопольну діяльність; здійснення ревізії існуючого законодавства та нормативних засад. [6].

За умов сучасності, процес ринкових відносин, за своїм змістом передбачає створення рівних умов діяльності та конкурентних умов для учасників ринкових відносин. Створення належної системи регулювання конкуренції можливе лише за умови наявності досконало розробленого антимонопольного законодавства та висококваліфікованої співпраці органів центральної влади держави та профільних органів.

На сьогодні, в нашій державі має місце значна кількість монополістичних структур. Таке становище спричинене, в першу чергу політикою спеціалізації та територіальної концентрації виробництва. Саме з цих причин, в ЗУРСР "Про економічну самостійність України" від 3 серпня 1990 р. було визначено основні пріоритетні напрямки та мету економічної самостійності України як окремої суверенної держави, механізм регулювання її економіки, господарювання і соціальної сфери, організацію грошової системи, кредитної та фінансово-бюджетної політики. [1]. Верховна рада в своїй постанові про реалізацію даного законопроекту включила до законодавчих актів антимонопольне законодавство, що забезпечило б дію та виконання ЗУ "Про економічну самостійність України". [8].

Загалом, основу правового забезпечення процесу регулювання конкурентних відносин в державі покладено в Конституції України, а саме в статті № 42 "Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монополістичним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом". [4].

Підґрунтям, що слугувало подальшою основою для розвитку законодавчої бази щодо регулювання конкурентних взаємовідносин між учасниками ринку в Україні став Закон України "Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності" від 18.02.1992 року.

В зміст його було покладено основні принципи регулювання конкурентних відносин, оскільки визначено правові основи щодо обмежень і попередження проявів монополізму, здійснення державного контролю за дотриманням норм антимонопольного законодавства та недопущення недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності. [3].

Наступним кроком Уряду був Закон України "Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності" де чітко визначено, що монопольним становищем слід вважати таке, за умови якого ринкова частка п'яти найбільших підприємств становитиме більше 70% ринку; трьох підприємств - більше 50% ринку; одного виробника товарів чи послуг більше – 35% обсягу ринку. [3].

Слід відмітити, що відповідно до даного закону лише у випадку наявності фактів зловживання на ринку монопольною владою їх можна класифікувати як порушення діючого законодавства, оскільки саме монопольне становище не є підставою для визнання протиправними дій окремого суб'єкта господарювання. Сьогодні, переважна більшість ринків в державі є неконкурентними, оскільки лише незначна кількість підприємств в ній є конкурентоспроможними. Спричинене таке становище, як слідство пануванням тіньової економіки в нашій державі.

Також, важливим етапом був Закон України "Про антимонопольний комітет України" від 26 листопада 1993 року, зміст якого визначив становище комітету, його структурних підрозділів та посадових осіб. В свою чергу, правила захисту споживачів та суб'єктів, що господарюють від впливу нечесної конкуренції визначаються ЗУ "Про захист від недобросовісної конкуренції" від 7 червня 1996 року.

Зазначимо, що процес формування державної системи конкурентного законодавства пройшов ще ряд етапів пов'язаних з прийняттям важливих нормативних документів, а саме: Постанова Верховної Ради України «Про Державну програму демонополізації економіки й розвитку конкуренції» (21.12.1993 р.); Указ Президента України від 21.03.1995 р. «Про створення Міжвідомчої комісії з питань демонополізації економіки» (існувала до 2001 р.); Указ Президента України від 26.02.1999 р. № 219/99. «Про Основні напрями

конкурентної політики на 1999–2000 роки та заходи щодо їх реалізації»; Закон України «Про природні монополії» (20.04.2000 р.);

В свою чергу, з врахуванням досвіду роботи Антимонопольного комітету, та досягнень світової правової та економічної думки в сфері конкурентного законодавства наступним суттєвим етапом в процесі становлення законодавчого підґрунтя щодо регулювання конкурентних відносин в Україні стало прийняття Закону України “Про захист економічної конкуренції” від 11 січня 2001 року. [2]. Що створило нові механізми конкурентного захисту за рахунок суттєвого збільшення рівня відповідальності за його порушення. Даний закон став суттєвим правовим підсумком діяльності Антимонопольного Комітету України. Державна політика щодо заходів направлених на демонополізацію економіки та розвиток конкуренції стала одним з основних нормативних документів, які забезпечили основу реформування економіки України. Завдяки її прийняттю та практичному застосуванню процес демонополізації став керованим державою.

Зазначимо, що в результаті набрання чинності ЗУ "Про захист економічної конкуренції" від 11 січня 2001 р. ЗУ "Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності" втратив свою чинність.

Після чого Президентом України було видано Указ N 381 від 26.12.2001 “Про основні напрями конкурентної політики на 2002-2004 рр.”, в зміст якого було покладено мету, завдання та механізми реалізації конкурентної політики держави на сучасному етапі розвитку національної економіки. [9]

Отже, в результаті введення в дію запропонованих актів, законодавство антимонопольної дії трансформувалося в законодавство що захищає економічну конкуренцію. На даний час, в Україні визначено правові основи щодо обмеження монополізму, недопущення недобросовісної конкуренції у діяльності виробників товарів, послуг та здійснення державного контролю за його дотриманням.

З огляду на вищезазначене бачимо, що процес регулювання конкурентних

відносин в Україні полягає в дотриманні оптимального балансу конкуренто-регулюючих та монопольних сил на ринках. Засобами ж, завдяки яким здійснюється вплив держави є нормативно-правове забезпечення щодо правил створення, функціонування, припинення діяльності підприємств та регулярний вибірковий контроль з боку виконавчої влади.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про економічну самостійність України" від 3 серпня 1990 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T014200.html.
2. Закон України "Про захист економічної конкуренції" [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
3. Закон України "Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності". [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T213200.html
4. Конституція України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
5. Марцин В.С. Конкуренція як засіб антимонопольного регулювання товарних ринків та місце в ньому держави // Економіка. Фінанси. Право. – 2007. – №. – С. 3-8.
6. Основи економічної теорії: Навч. Посібник / Авт. кол.: В'ячеслав Алексєєв, Ольга Андрусь, Марина Вербицька та ін.; За заг.ред. Петра Круша, Валентини Депутат, Світлани Тульчинської,. – К.: Каравела, 2007. – 447 с.
7. Про Державну програму демонополізації економіки і розвитку конкуренції: постанова Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради. - 1994. - №9. - С. 221-244.
8. Саніахметова Н. Дискримінаційні зловживання монопольним (домінуючим) становищем суб'єкта господарювання на ринку //Підприємництво, господарство та право. - 2003. - № 2. - С. 3-5.
9. Указ Президента України від 19.11.2001 р. № 1097/2001. «Про Основні напрями конкурентної політики на 2002–2004 рр.» // Офіційний вісник України. – 2001. – № 47. – Ст. 14.